

Debatten om kapitulasjon og Elverumsfullmakt: Derfor var nordmenn i britiske styrker frivillige

Frontkjemper og løftene om nye gårdsbruk

Morgenbladet 23. 7. 1944

Det er nesten flaut å fortsette den diskusjon som har gått for seg om kapitulasjonen og Elverumsfullmakt og «frivillighet» i Morgenbladets spalter.

Av Terje Baalsrud

Jeg skal være kortest mulig: Først om frivillighet. John Sand har trykket opp telegrammet fra 1946 med britisk takk for norske frivilliges deltagelse i britiske styrker under krigen. Hva dette skal bevise er meg en gåte. Britene hadde ikke anledning til å skrive ut nordmenn til britisk krigstjeneste, selvsagt ikke. Enhver norsk soldat i de britiske styrker var derfor «frivillig». Flere tusen norske soldater i felttoget i Norge 1940 var vel også frivillige, ettersom de ikke ble omfattet av forvirrede og forsinkede mobiliseringsordre, men heller ikke dette har et plukk med kapitulasjon eller krig etter 10/6-40 å gjøre.

Morsom

John Sand er morsom, for å ta

punkt 2. Han sier at «pressefolk skriver så mangt». Joda, det hender vel. Deretter tar herr Sand og siterer Dagbladet for 10/6-1940, sammen med Fremtiden og Løftposten og Aftenposten (som forøvrig klokt nok bruker uttrykket «det okkuperte Norge») for å bevise at etter 10/6 var Norge ikke i krig.

Hr. Sand bes opplyse om når Dagbladet m.fl. erede organer fikk norsk regeringsansvar og overtok Kongens, Regjeringens og Stortingets oppgaver.

Annen stilling

«Deutsche Zeitung» er i en noe annen stilling. Den skrev det som den øverste tyske ledelse (i Norge og i Tyskland) gav ordre om. Når den skrev at krigen fortsetter, så fortsatte krigen. Det var vel det eneste som den norske regjering og LZ var enige om.

Verteje punkt: For hr. Sand eksisterer fortsatt ikke Elverumsfullmakten. Bortsett fra at den er A) foreslått (av Hornbro) og B) godkjent (uten formell avstemning) av Stortinget som var lovlig samlet og C) var grunnlag for rekvirering av handelsflåten og for de konstitusjonelle makters reise til England og fortsatte krigføring derfra, er det enda et interessant moment

å opplyse om: Tyskerne forlangte under de såkalte riksdeleforhandlinger fullmakten tilbakekalt. Det skjedde aldri. Kan man tilbakekalle noe som ikke eksisterer?

Sperret inne

Punkt 4. Sand skriver at Ljungberg ikke kunne huske at det i hans Englands-tid som forsvarsminister. Me forstatt selvstendige norske krigsoperasjoner. Nei veit, det skulle jo også tatt seg fint ut om han hadde samlet en sint tropp og dratt over til Norge for privat krigføring uten å være medlem med britene. Kan ville da vært sperret inn i all ansvarlighet.

Hr. Sand siterer NH og SF for 30/9-48, om at det i juli 1940 ble bestemt at norske flyvere ikke skulle få flytrenoing i England. Det var sikkert fornuftig slået om London var i vente. Men norske mannskaper bemannet sitt juli 1940 to av de MTB'ene vi omsider besidde i 1938 og deltok under norsk flagg i kampen, senket tyske fergeskip og deltok til og med i et raid til dansk havn.

Var Norge i krig - eller var guttene på sightseeing?

Mer alvor

Mer alvor til slutt. Generel Lindhæk-Larsen skriver i «Krigen i Norge 1940» (s. 182): «Regjeringen besluttet at regjeringen med Kongen og Kronprinsen skulle etablere seg i Storbritannia og fortsatte Norges krigforberedelse og at kampene i Nord-Norge skulle avsluttes».

Op enda et lite (?) punkt om kapitulasjon: I slutten av mai kapitulerte Kong Leopold av Belgia med hæren og gikk i krigsfangenskap. Mer Belgia fortsatte å føre krig, som Norge gjorde det.

Kan ikke hr. Sand fortelle for belgiske lesere (f. eks. i «Le Soir») at Belgia ikke var i krig etter 28. mai 1940?

Jeg lurte på om det ikke er enda nyttigere enn å belønne Morgenbladets spalter.

Rasende

Op til aller siste slutt: Nygaardsvold forteller i sin dagbok fra krigen i Norge at han ble så rasende over britenes holdning at han truet minister Dønner med å gå til Kongen, og be ham innleide fredsforhandlinger med tyskerne. Det kom aldri så langt. Det ble aldri sluttet noen fred. Ergo burde vel også Sand slutte fred nå.

I artikkel i Morgenbladet er spørsmålet om frontkjemper på Østfronten var løvet gårder eller et bevert. I den sammenheng kan det kanskje ha interesse at Spør i «Spanner Taget» (Ullsteinbok 1968) antyder planene for fremtidig «Wehrbauordninger» i de tyske østområder. Det må vel kunne oversettes med, eller forstås som landsbyer bygget til vern av så grønne eller et område, noe av samme kategori som enkelte av de israelske bosetninger på Vestbredden. At det er tenkt på erobret land fremgår av at de skulle være slik at nybyggen sette seg hjemme som i en tysk landsby. Landsbyens indetross og ikke skulle ikke mangle. Det skulle være dam, grøssplaner, veruder i blomsterkasser o.s.v., et tysk landskap. Om dette har vært mer enn løse planer eller Himmlerske øvermerier fremgår ikke av hva Spør skriver. Men at det innen SS-kretser var forestillinger om at man skulle avgrense de erobrede områder mot det store ikke-erobrede rom på en slik måte er sikkert. Og hvem skulle allers være verdt å egnet til å ha gårder her og beskytte landet vestenfor? Mann nettopp frontkjemperne!

108074